

Toplumsal Ritüel Olarak Ferfene Geleneği: Kültürel Hafıza, Kültürel Devamlılık ve Geleneksel Etkileşim*

Ferfene Tradition as a Social Ritual: Cultural Memory, Cultural Continuity and Traditional Interaction

ÖZET

Ferfene etkinlikleri özellikle Batı Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinde sıklıkla görülen ve köy halkının köy odasında bir araya gelmesiyle birlikte gerçekleşen bir geceyi kapsamaktadır. Ferfene etkinlikleri, köy halkının toplumsal etkileşimlerde bulunduğu ve kültürel toplantıların sağlandığı etkinlikleri içerisinde barındırmaktadır. Ferfene, eğlence unsurlarının yanı sıra, köy halkı arasında dayanışma, birlik ve aidiyet duygusunu pekiştiren bir sosyal etkileşimi temsil etmektedir. Yemek, sohbet ve müzik eşliğinde gerçekleştirilen bu buluşmalar aynı zamanda eski nesillerin yeni nesillere bilgi aktarımının sağlanmasını da desteklemektedir. Aynı zamanda eski köy gelenekleri içerisinde oynanan birtakım oyunlar yine köy yaşantısını yansıtır şekilde oynanmaktadır ve köy yaşamı içerisindeki sosyal bağları da güçlendirerek yerel kimliğinin sürdürülmesine katkı sağlamaktadır. Ferfene geleneği günümüzde ritüel kavramının mekânsal devamlılığı açısından hala simgesel olarak köy odalarında gerçekleşmektedir. İnsanlar farklı şehirlerde farklı hayatlar sürmesine rağmen ferfene etkinliği zamanında köylerine geri gelmektedirler. Özellikle bir toplumsal etkileşim ürünü olan ferfene insanların sosyalleşmelerine de katkı sağlamakla birlikte bireylerin sosyal etkileşimlerinin de arttırıldığı bir ritüel olarak adlandırılabilir. Köyden kente olan göçlerin artmasıyla birlikte bu tür etkinlikler geçmiş ve günümüz arasında bağ kurmaktadır. Ferfene etkinliği aynı zamanda bireyleri topluluğun parçası hâline getiren ve geleneksel etkileşimi sürdüren bir toplumsal ritüel olarak ele alınmaktadır. Bu çalışma, ferfene geleneğini toplumsal bir ritüel olarak ele almakta olup bu geleneğin sosyolojik anlamlarını, toplumsal etkileşimdeki işlevlerini ve kültürel devamlılığa katkılarını teorik çerçevede incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel amacı, ferfene etkinliğini sosyolojik açıdan değerlendirmek, toplumsal etkileşim bağlamında işlevlerini incelemek ve kültürel devamlılığın sağlanmasındaki rolünü ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Ferfene, Toplumsal Etkileşim, Kültürel Devamlılık, Yerel Kimlik, Kültürel Hafıza

ABSTRACT

Ferfene events are a night that is frequently seen especially in the Western Black Sea and Central Anatolia regions and takes place when the villagers come together in the village room. Ferfene events include activities where village people engage in social interactions and cultural meetings. In addition to entertainment elements, Ferfene represents a social interaction that reinforces the sense of solidarity, unity and belonging among the villagers. These meetings, accompanied by food, conversation and music, also support the transfer of information from older generations to new generations. At the same time, some games played within the old village traditions are played in a way that reflects village life and contributes to the maintenance of local identity by strengthening the social ties within the village life. Today, Ferfene tradition still takes place in village rooms symbolically in terms of the spatial continuity of the ritual concept. Although people live different lives in different cities, they return to their villages during ferfene event. Ferfene, which is an especially product of social interaction, can be called a ritual that contributes to the socialization of people and also increases the social interactions of individuals. With the increase in migration from villages to cities, such activities establish a bond between the past and the present. Ferfene activity is also considered as a social ritual that makes individuals part of the community and continues traditional interaction. This study examines ferfene tradition as a social ritual and aims to examine the sociological meanings of this tradition, its functions in social interaction and its contributions to cultural continuity within a theoretical framework. The main purpose of the study is to evaluate ferfene activity from a sociological perspective, to examine its functions in the context of social interaction and to reveal its role in ensuring cultural continuity.

Keywords: Ferfene, Social Interaction, Cultural Continuity, Local Identity, Cultural Memory

Aykut Ayhan¹
Günce Demir²

How to Cite This Article

Ayhan, A. & Demir, G. (2025).
“Toplumsal Ritüel Olarak Ferfene
Geleneği: Kültürel Hafıza, Kültürel
Devamlılık ve Geleneksel
Etkileşim” International Social
Sciences Studies Journal, (e-
ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:5;
pp:992-997. DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15535885>

Arrival: 22 April 2025
Published: 30 May 2025

Social Sciences Studies Journal is
licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

* Bu makale Kırıkkale Üniversitesi SBE Sosyoloji Anabilim Dalında Yürütülmekte Olan “Türkiye’de Köy Geleneğinde “Ferfene” Kültürüne Sosyolojik Bir Bakış: Bolu-Gerede Örneği” başlıklı hazırlanmakta olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0003-0058-8644

² Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji A.B.D., Kırıkkale, Türkiye. ORCID: 0000-0001-7747-6769

GİRİŞ

Ferfene geleneği, günümüzde belirli bölgelerde varlığını sürdüren, köklü bir kültürel geçmişe sahip toplumsal geceleri kapsamaktadır. Ferfene gelenekleri sadece toplum içerisindeki bireylerin günlük yaşam izlerini değil, aynı zamanda köy toplumunun kimliğini, hafızasını ve mekânsal aidiyetini de yansıtmaktadır. Sosyalizasyon sürecinde olan ve bu kültüre dahil olan bireyler, köy geleneklerini yaşatarak kültürel devamlılığı sürdürmektedirler. Bu kültür mekân ile ilişkili özellikleri içerisinde barındırmaktadır. Nitekim bu kültüre dahil olan bireyler köy geleneklerini sürdürmeye devam ettirmektedirler. Bazı topluluklar, köy geleneklerini kentleşmenin yaygınlaştığı süreçlerde bile devam ettirmektedirler. Bu bağlamda ferfene geceleri de bu gelenekler arasında yer almaktadır. Modern dönemde sadece bir kış gecesini kapsayan ferfene etkinlikleri eski köy geleneğinde köylülerin tarım ve hayvancılıkla ilgilenemedikleri dönemde neredeyse tüm kış gecelerini kapsamaktadır. Günümüze kadar gelen bu kültür şimdi ise yerini karın ilk yağdığı zamanın gecesine bırakmıştır ve bir tür ritüel çatısı altında bu kültür devamlılığını sürdürmektedir.

Ferfene geleneği bulunduğu coğrafyaya, kültüre ve mekâna göre farklı biçimlerde değerlendirilebilmektedir. Örneğin Batı Karadeniz'in köylerinde yapılan ferfene etkinlikleri daha çok toplu oyunlara dayanırken İç Anadolu bölgesindeki köylerde yapılan ferfene etkinlikleri sazlı ve sözlü oyunlara dayanmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ferfene geceleri sadece yerel bir gelenek değildir, aynı zamanda kültürel çeşitliliği içerisinde barındıran bir toplumsal ritüel olarak tanımlanabilir. Çalışma kapsamında ferfene geleneği toplumsal bir ritüel olarak ele alınacaktır. Bu ritüelin özellikle de kültürel devamlılık, geleneksel etkileşim ve kültürel hafıza bağlamındaki işlevleri kavramsal ve kuramsal bir çerçevede değerlendirilecektir. Çalışmanın genelinde ferfenenin tarihsel kökeni, dönüşümü ve sosyolojik açıdan değerlendirilmesine yer verilecektir. Aynı zamanda kültürel kimliğe olan inşası ve aktarımından bahsedilirken ferfenenin sadece eğlence odaklı bir etkinlik olmadığına değinilecektir. Aynı zamanda kolektif hafızaya olan katkıları ortaya konulacaktır.

Ferfene Geleneği ve Tarihçesi

Ferfene etkinlikleri, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde, çoğunlukla Batı Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinin köylerinde gerçekleşen ve kültürel yaşam içerisinde yer bulan geleneksel bir buluşma biçimi olarak değerlendirilmektedir. Ferfene geceleri, temelinde sohbet, eğlence ve aidiyetlik taşıyan bir kültürel etkinliktir. Ağırlıklı olarak Türk kültürü içerisinde önemli bir yeri vardır ve köklü geçmişe sahip bir uygulamadır (Mete, Candeger ve Koca, 2017: 100). Ferfene etkinliği bilhassa geçmiş kültürler içerisinde farklı isimlerle anılmaktadır ve Türkiye'nin çeşitli bölgeleri içerisinde köy yaşamını yansıtarak dayanışmayı ve birliği sağlamaktadır (Mete, Candeger ve Koca, 2017: 104). Sözcük kökeni net olmamakla birlikte köylüler tarafından "toplanmak, bir araya gelmek" gibi bir anlama işaret etmektedir. Bu etkinlikler yoğunlukla kış aylarında, yani köylülerin tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yavaşladığı, sekteye uğradığı dönemlerde gerçekleştirilmiştir. Günümüzde de bir ritüel olarak sadece kış aylarında gerçekleşerek, ferfenenin sembolik anlamı korunmaya çalışılmaktadır. Köy yaşamının kültürüne bağlı olarak değişen ferfene geceleri, köy halkının sosyal bir dayanışma kurduğu, eğlendiği, sohbet ettiği ve birlikte vakit geçirdiği bir ritüeldir. Günümüzdeki geleneksel sohbetlerin yapıldığı ferfene etkinlikleri sayesinde bir tür kültür aktarımı sağlanmaktadır. Sadece geleneksel sohbetler değil, aynı zamanda köy ile alakalı güncel problemler de ferfene etkinliği sırasında konuşulmaktadır (Uygur, 2019: 191).

Ferfene etkinliği içerisinde öncelikle köylüler bir köy odasında akşam ezanı saatinde buluşmaktadırlar. Sonrasında ise topluca bir yemek yenilmektedir. Günümüzde ferfene etkinlikleri bir köy derneği çatısı altında yapılmaktadır. Yani köylülerin ferfene etkinliği sırasında yediği yemekler ve harcadığı kaynakların bütünü köy derneği tarafından toplanan bütçeden karşılanmaktadır. Köy derneği toplantısı ferfene etkinliğinin hemen öncesinde gerçekleşmektedir. Köyün sakinleri ferfene toplantılarında aynı zamanda köy derneği için gerekli olan aidatı da konuşmaktadırlar. Sonrasında ise köylüler köy odası içerisindeki sobanın etrafında bir çember oluşturarak eski köy yaşantısının izlerini taşıyan yansıtan geleneksel oyunları sırasıyla oynamaya başlamaktadırlar. Oyunların spesifik bir bitme zamanı olmamakla birlikte genelde akşam ezanı saatinden sabah ezanı saatine kadar sürmektedir. Ferfene etkinliği en son simgesel olarak ceviz ikramıyla sona ermektedir ve o köy odası açık kalmaktadır. Yani katılımcılar geceyi köy odasında geçirebilmektedir veya evlerine dönme tercihinde bulunabilmektedirler.

Ferfene Geleneği Bağlamında Sosyalizasyon Kavramı

Sosyalizasyon, bireyin doğumundan itibaren içerisinde bulunduğu toplum yapısının normlarını, değerlerini, tutumlarını ve davranış biçimlerini öğrenerek sosyal bir varlık haline gelmesini sağlayan süreçtir. Bu süreç birincil ve ikincil sosyalizasyon süreci olarak ikiye ayrılabilir. Birincil sosyalizasyon ailede başlamaktadır. Birey burada temel toplumsal değerleri öğrenir ve birey okula başladığı andan itibaren ikincil sosyalizasyon süreci içerisine girmektedir. İkincil sosyalizasyon sürecinde ise birey okul, akran grubu gibi etmenler sayesinde toplumla daha geniş bir etkileşim içerisine girmektedir. Sosyalizasyon süreci içerisinde birey aynı zamanda toplumsal

cinsiyet rollerini de öğrenmektedir. Birey sosyalizasyon süreci sayesinde toplum içerisinde sosyal bir varlık haline gelir ve toplumun bir üyesi olarak kabul edilmektedir. Bir başka deyişle sosyalizasyon süreci sayesinde birey toplumsal rolleri tanır, kültürel normlara uygun davranışlar geliştirerek bir kimlik elde edindir ve toplumsal yaşama uyum sağlar. Yani bireylerin toplum içerisinde sosyalleşmesinde ve birtakım kimlikler kazanmasında sosyalizasyonun önemli bir rolü vardır (Beşirli, 2011: 252). Sosyalizasyon süreci dinamik bir süreçtir ve kişinin doğumundan ölümüne kadar devam etmektedir (Zencirkıran, 2018 s: 85). Bireylerin sosyalizasyon süreçleri dört evreden oluşmaktadır, bunlar; çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak değerlendirilmektedir (Zencirkıran, 2018: 103-105).

Sosyalizasyon kültürle de ilişkilidir ve bireylerin benlik yapılarının oluşmasında doğrudan bağlantılıdır. Sosyalizasyon süreci içerisinde bireyler topluma aidiyet bilinci geliştirirken aynı zamanda dayanışma, birlik ve beraberlik gibi kavramları da öğrenmektedirler. Kültürel değerler, örf, adet ve gelenekler sosyalizasyon süreciyle yeni kuşaklara aktarılırken birey de bu değerleri içselleştirerek topluma katılım sağlamaktadır. Nitekim toplum içerisindeki kültür bireyi şekillendirirken aynı zamanda sosyalizasyon süreci de etkili faktörler arasında yer almaktadır (Olgun, 2021: 495). Toplum içerisindeki bireylerin etkileşim süreci içerisinde olmaları sosyalizasyon ile mümkün olmaktadır. Birey ağırlıklı olarak ikincil sosyalizasyon süreci ile toplum ve kültürün kendisine sunmuş olduğu rolleri ve davranış örüntülerini uygulamaya çalışmaktadır (Öz, 2021: 445).

Ferfene etkinlikleri bireylerin köy gelenekleriyle tanıştıkları ve onların doğrudan katılım sağladıkları bir ortam oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak çocukların ve gençlerin de katılım sağladığı bu etkinlikler onların toplum içerisindeki bazı değerlerin kuşaklar arası aktarımına olanak sağlamaktadır. Çocuklar ve gençler ferfene etkinliği içerisinde sosyal rollere ve normlara uygun davranışları gözlemlemekte ve öğrenmektedirler. Bu anlamda değerlendirildiğinde ferfene, bireylerin hem gözlemledikleri hem de katılım sağladıkları bir öğrenme alanıdır.

Ferfene etkinliklerinin geleneksel yapısı bireylerin kültürel kimliğini geliştirirken aynı zamanda topluluk bilincinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Katılım sağlayan bireyler arasındaki hiyerarşik ilişkiler, saygı ve kolektif davranış biçimleri ferfene gecelerinde deneyim edilerek öğrenilmektedir. Genç kesim bu ortam içerisinde büyüklerine nasıl davranması gerektiğini öğrenirken aynı zamanda kendi yaş grupları ile de etkileşim kurmaktadır. Bu yönüyle ferfene etkinlikleri, toplumsal rollerin öğrenildiği ve geleneksel değerlerin geçmişten günümüze sürdürülebilir olduğu ve sosyalizasyon sürecinin ön planda olduğu bir gece olarak tanımlanabilmektedir.

Ferfene gelenekleri aynı zamanda toplum içerisindeki aidiyet duygusunun pekiştirilmesine olanak sağlamaktadır. Köy yaşamının rol edinildiği ve ortak belleği içerisinde yer alan bu etkinlikler, bireylerin kimliklerinin inşasına da etki etmektedir ve onları belirli bir topluluğun parçası gibi hissettirmektedir. Sosyalizasyonun önemli bir getirisi olan toplumsal aidiyet kavramı sayesinde ferfene etkinlikleri sadece bir eğlence değildir, aynı zamanda bireylerin toplum ile bağ kurdukları, normlara uyduğu ve bir kültürel kimlik oluşumuna katkıda bulunan bir etkinliktir. Birey ferfene etkinliği sayesinde geçmişe dair kültürel unsurları yeniden hatırlamaktadır ve kültürel kimliğini yeniden üretmektedir.

Cinsiyet rolleri açısından değerlendirildiğinde de ferfene gecelerinde erkeklerin daha görünür ve aktif rollerde yer aldığı görülmektedir. Anlatıcılık, yönlendiricilik ve karar verici konumlar genellikle erkeklerce üstlenirken kadınlar daha çok destekleyici ve gözlemleyici konumdadır. Bu durum, sosyalizasyon süreci içerisinde öğrenilen toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl aktarıldığını ve içselleştirildiğini göstermektedir. Daha çok erkek çocuklarının büyüklerini rol model alarak bu rolleri benimsemesi toplum içerisinde erkekliğin nasıl öğrenildiğini göstermektedir. Tıpkı Çankırı'daki yaren sohbetlerinde geçen "Kız anadan öğrenir sofraya düzmeyi, oğlan babadan öğrenir sohbet gezmeyi." sözü gibi ferfene de aslında sosyalizasyon süreci içerisinde öğrenilmiş olan toplumsal cinsiyet rollerinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak ferfene geleneği sosyalizasyon sürecinin hem bireysel hem de toplumsal yapılarını içerisinde barındıran geniş bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Ferfene etkinlikleri sadece bir eğlence gecesi değildir, aynı zamanda bireylerin topluma katılım sağladıkları ve kültürel devamlılığı sağlayan, kuşaklar arası etkileşimi canlı tutan bir deneyim alanıdır.

Kültürel Hafıza ve Ferfene Geleneği

Kültürel hafıza, bir toplumda yaşanan geçmiş deneyimlerin, değerlerin, normların ve simgesel anlamların hatırlanıp yeniden üretildiği toplumsal bir bellek biçimidir. Toplum içerisindeki ortak kimlik sayesinde kuşaktan kuşağa aktarılabilir. Assman'a (2015: 30-31) göre kültürel hafıza, toplum içerisinde zamanla kurulan bilinçli ilişkileri kapsamaktadır ve geçmiş ve bugün arasında anlamlı bağlar kurarak toplum içerisindeki bireylerin kimliklerinin şekillenmesi konusunda sıkı bir bağa sahiptir. Toplum içerisinde yaşayan bireylerin sosyal yaşamları ve gelenekleri ait olduğu kültürün izlerini taşımaktadır. Bireyler bu kültürü gelecek nesillere aktarabilmek adına bir

tür ortak bellek içerisinde o mekânın kültürünü içerisinde barındırmaktadırlar. Tıpkı eski zamanlardaki mağara duvarlarına yapılan resimlerde olduğu gibi kültürlerin diğer nesillere aktarım sağlanması bir takım sanatsal faaliyetlerle mümkün olabilmektedir (Ortan Özgür, 2021: 167).

Kültürel bellek genellikle küçük bir grup içerisinde anlamlı ve değerli olarak kabul edilen olgularla tanımlanabilmektedir. Genellikle kültürel bellek kavramı toplum içerisinde olan gelenekten ve o geleneğin getirmiş olduğu iletişim bütünlüğünden beslenmektedir. (Assman, 2015: 29-30). Toplumdaki geleneklere ait olan ve ortak değerleri taşıyan kültür bir bellek vasıtasıyla nesilden nesle aktarılabilmektedir. Nitekim bu ortak bellek sadece bir zihinde değil, aynı zamanda o toplum içerisindeki bireylerin üretmiş ve üretmekte olduğu her şeye dayanmaktadır (Sağlam, 2020: 580). Toplum içerisindeki kültür varlığını ne kadar sürdürürse ona ait kültürel bellekte kendisini bir o kadar göstermektedir. Çünkü ortak deneyimler, kültürel belleğin sürekliliğini destekleyen unsurlardır. Kültürel bellek bir mekân içerisindeki duyguların, düşüncelerin ve eylemlerin ortaklığına işaret etmektedir (Sağlam, 2020: 583). Paylaşılan kültürü hatırlamak, anımsamak kültürel belleğin bir ürünüdür ve modern çağlarda bile gelenekler vasıtasıyla geçmiş ve günümüz ile bir bağ kurulmasına vesile olmaktadır (Assman, 2015: 43).

Ferfene geleneği, kültürel hafızanın bir aktarım aracı ve yeniden üretim mekânı olarak değerlendirilebilmektedir. Kültürel hafıza, bireylerin toplumsal geçmişlerini hatırlama biçimini ve bu geçmişi nasıl anlamlandırdıklarını belirlemektedir. Bu anlamda ferfene etkinliği bir kültürel hafıza mekânı olarak değerlendirilebilmektedir. Ortak yaşam deneyimlerinin hatırlanması, yeniden paylaşılması geçmişten günümüze bir köprü görevi görmektedir. Ferfene etkinlikleri sırasında edilen sohbetler ve oynanan oyunlar kültürel hafızanın bir parçası haline gelmektedir. Yani ferfene etkinlikleri kültürel hafızanın sadece bir aktarıcısı değil aynı zamanda sürekliliğini sağlayan bir işlev üstlenmektedir. Jann Assman'a göre kültürel hafıza sadece yazılı metinlerle değil, aynı zamanda simgeler ve ritüeller aracılığıyla da yaşatılmaktadır. Ferfene kültürü ele alındığında, bu ritüellerin ve simgelerin köylü yaşamıyla doğrudan bağlantılı olduğu gözlemlenmektedir. Bu açıdan tanımlandığında ferfene, yazılı bir kültürden ziyade, kültürel hafızanın ritüeller ve simgelerle şekillendirildiği bir etkinlik olarak değerlendirilmektedir.

Ritüel ve Toplumsal Etkileşim

Toplumsal yaşam içerisinde ritüeller, bireylerin veya grupların bir araya gelerek ortak değerler ve inançlar bütünlerini paylaştıkları sembolik etkinlikler olarak değerlendirilebilmektedir. Ritüeller yalnızca dinsel içeriklerden ibaret değildir. Aynı zamanda gündelik hayat ile ilgili birtakım unsurlar da ritüeller içerisinde değerlendirilmektedir. Bilhassa bir toplanmaya ritüel denilebilmesinin ana kaynağı o toplanmanın özel bir zamanı kapsamasıyla kendisini göstermektedir. Ritüeller bireylerin ve grupların belirli davranış kalıplarını belirli zamanlarda tekrar etmeleriyle ortaya çıkan, aidiyet ve birliktelik hissini pekiştiren sosyal yapılar olarak değerlendirilebilmektedir. Geçmiş ve günümüz ile bir bağ kuran ritüeller aynı zamanda grup bilincini ve aidiyetlik duygusunu da pekiştiren bir yapıya sahiptir (Karaman, 2010: 229).

Ritüeller aynı zamanda eski zamanlardaki kültür, gelenek ve yaşam pratiklerini günümüzde anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ritüel tekrara dayalı olarak üretilen davranış biçimleri olarak tanımlanabilmektedir (Köse, 2021: 57). Ritüeller toplum içerisinde yazılı kurallar çerçevesinde değil, daha çok uyulması gereken kurallar bütünü olarak değerlendirilebilmektedir (Assman, 2015: 63). Ritüel aynı zamanda bireylerin uygun bir zaman dilimi içerisinde semboller vasıtasıyla belirli bir davranış sıklıkla tekrarladıkları eylemler olarak adlandırılabilir (Ünlü, 2023: 832-833).

Ferfene geceleri, köy halkının düzenli olarak bir araya geldiği, yemeklerin yendiği, kültürel oyunların oynandığı geleneksel oyunlar olarak adlandırılabilir. Bu etkinliklerde bireyler sadece geleneksel eğlencelere katılım sağlamazlar, aynı zamanda topluluk aidiyetini destekleyen ve pekiştiren ortak bir kültürel deneyim yaşarlar. Bir gruba dahil olma duygusu, o grupta bir kimliği yansıtmak ritüellerin başlıca gerekliliklerinden bir tanesidir. Ferfene etkinliğine katılım sağlayan bireyler gündelik yaşamları içerisinde bile kışın ilk zamanında o ritüeli gerçekleştirebilmek adına başka bir şehre gidebilmektedir. Bu noktada ritüellerin bireyler arasındaki etkileşimi arttırdığı, grup üyeleri arasında bağların kurulmasını sağladığı ve sosyal dayanışmayı güçlendirdiği gözlemlenmektedir. Ferfene gecelerinde de birbirini daha önce tanımayan bireylerin dahi etkinlik süresince kurallara uyum sağladığı gözlemlenmektedir ve diğer nesillere aktarabilmek adına ritüelin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktadır. Ritüelin tekrar eden yapısı sayesinde ferfene etkinlikleri her defasında yeniden yapılmaktadır ve bireylerin arasındaki kültürel aktarımı, değerleri canlı tutmaktadır. Ferfenenin bu denli kalabalık bir topluluğun ürünü olması ritüelin toplumsal etkileşimi destekleyici etkisini göstermektedir ve katılım sağlayan bireylerin sembolik davranış örüntüleriyle birlikte ritüel kavramını beslemektedir.

Ferfene Etkinliğinin Günümüzdeki Dönüşümü ve Kültürel Devamlılık

Toplum içerisinde yaşayan bireyler kendi yaşam pratiklerine bağlı olarak belirli bir kültürü sürdürmektedirler. Bu kültür o toplum ile ilgili diğer toplumlara bilgi verirken aynı zamanda kültürel mirasın da devamlılığını sağlamaktadır. Kültürel miras dediğimiz bu kavram aslında önceki kuşaklar tarafından yaşanmış ve biriktirilmiş bilgi ve davranışların bütünü olarak değerlendirilmektedir (Aydın ve Silav, 2024: 80). Kültürel devamlılığın sağlanabilmesinin esas gerekliliklerinden bir tanesi genç nesillere aktarımın gerçekleştirilebilmesi ve sürdürülebilmesidir (Savaşkan, 2016: 1306). Kültürel devamlılık değişimden ve etkileşimden etkilenen bir yapıya sahiptir. Kültürel devamlılığı sağlayan simgesel ritüeller, mekânsal etmenler ve kolektif hafıza kültürün diğer nesillere olan aktarımını sağlamaktadır (Arıkan, 2021: 149). Bir toplumun ortak geçmişi kültürel miras sayesinde bugünlere aktarılabilir ve kültürel devamlılığın sağlanmasıyla geçmiş ile günümüz arasında bağ kurulmasını mümkün kılmaktadır (Kuşcuoğlu, 2017: 60). Böylelikle toplum içerisinde yaşayan bireyler kendi kültürlerine olan aşinalığı sayesinde kültürel aktarımı diğer nesillere daha rahat yapabilmektedir. Kültür o toplum ile ilgili gördüğümüz ve öğrendiğimiz her şeyi kapsamaktadır. Benzer kültürel geçmişe sahip bireyler ortak anlamlar geliştirebilmektedir. Belirli bir simgesel anlatım ya da davranış biçimleri ile ortak manalar çıkarabilmesi kültürün aslında çok yönlülüğüne işaret etmektedir (Yeşil, 2009: 107). Yoğunlukla içinde bulunulan toplumun kültürünün izlerinin nesilden nesle aktarılması bir takım simgesel aktarımlarla mümkün olabilmektedir. Bu simgesel aktarımlar bazen bir davranış biçimi, oyun, yemek ya da bir mekân olabilmektedir (Yılmaz, Tuzcuoğulları ve Hazar, 2020: 532).

Önceki kuşaklardan kalma bir kültür olan ferfene köy geleneğini, kültürünü, davranış biçimini, toplumsal değerleri ve ortak bir hafızayı içerisinde barındırmaktadır. Nitekim Savaşkan'ın da (2016) vurguladığı üzere bu kültürel aktarım daha çok genç kuşaklara yöneliktir ve kültürel devamlılığın temelini oluşturmaktadır. Aynı kültürden bireyler belirli davranış biçimleri ile bu geleneği sürdürmektedirler. Ferfene etkinliği sadece geleneksel bir buluşma değil, aynı zamanda geçmiş ve günümüz arasında bir köprü görevi görmektedir. Ferfene geleneği bu şekilde değerlendirildiğinde kültürün oyun, yemek, mekân ve simgesel olarak aktarılmasında etkili bir araç olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Ferfene geleneği köy yaşamına özgü geleneksel ve kültürel pratikleri içeren ritüel niteliğinde bir etkinliktir. Öte yandan ferfene geleneği ritüel özellikler taşıyan bir yapı sergilemesi nedeniyle geçmişten günümüze kültürel bir devamlılık niteliği taşımaktadır. Çalışmanın genelinde de görüldüğü gibi ferfene etkinlikleri bireylerin sosyalizasyon süreçlerinin bir parçası olurken aynı zamanda kolektif hafızanın korunmasına katkı sağlayan bir kültürel aktarım aracı ile doğrudan bağlantılıdır. Aynı zamanda ferfene geleneği toplumsal yapılar doğrultusunda şekillenen ve farklı biçimlerde kendisini gösteren bir yapıya sahiptir. Ritüel özelliği ile ferfene, bireylerin sosyal etkileşimlerinin de artırılmasına katkı sağlamaktadır. Günümüzde ferfene geleneği modernleşmeyle gelen süreçle beraber bazı yönlerden değişime uğramıştır. Eskiden köylülerin tarım ve hayvancılıkla ilgilenemedikleri uzun kış gecelerinde yapılan ferfene şimdi ise sembolik olarak karın ilk yağdığı hafta sadece bir gün yapılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ferfene, sadece geçmişe ait bir gelenek değildir, günümüz koşullarına uyarlanarak sürdürülen kültürel miras örneklerinden bir tanesidir. Ferfene bu yönüyle kültürel devamlılık açısından işlevsel bir konumda yer almaktadır ve bireyler arasındaki kültürel hafızayı canlı tutmaktadır.

Ferfene geleneği, köy yaşamı içerisindeki toplumsal dayanışma ruhunu, paylaşımı ve aidiyet duygusunu pekiştirerek toplumdaki ortak değerleri bireyler arasında anlamlı kılmaktadır. Kültürel hafıza kavramı çerçevesinde değerlendirildiğinde geçmiş geleneklerin yeniden hatırlandığı ve mekân-birey ilişkisinin güçlendiği ferfene etkinlikleri kültürel anlamda simgesel bir ritüel ile derin bir etkileşim içindedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde ferfene geceleri sadece eğlence etkinliği olmasından ziyade, aynı zamanda geçmiş ve günümüz arasında kültürel bir bağ kurmaktadır. Belirli toplumsal normlar içerisinde gerçekleşen bu ritüel, katılımcıların ferfene geleneği içerisindeki kurallara uymalarına da katkıda bulunmaktadır.

Sonuç olarak, ferfene geleneğini sosyolojik açıdan değerlendirdiğimizde sadece bir kültürel etkinlik değil, aynı zamanda bireylerin sosyalizasyon süreci içerisinde aidiyet duygularını pekiştirdiği ve ortak değerler bütünü olarak toplumsal etkileşime katkı sağladıkları açıklanabilmektedir. Ferfene geleneği; kültürel hafıza, toplumsal etkileşim, toplumsal ritüel ve kültürel devamlılık gibi kavramlarla ilişkili olan ve geçmişten günümüze bir kültürel bir köprü görevi gören bir etkinlik olarak değerlendirilebilmektedir. Zamanla biçimsel değişim geçirse de temel işlevlerini koruyan ferfene geceleri, aslında sembolik bir ritüelin ürünü olarak değerlendirilebilmektedir. Nitekim bir köy kültürü içerisinde yetişmiş olan ve sosyalizasyon süreci içerisinde bu kültürü benimseyen bireyler ferfene etkinliğini günümüzde bile köyden uzakta yaşamalarına rağmen sürdürmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde geleneksel toplum yapısı içerisinde önemli bir yere sahip olan ferfene, modern kültür içerisinde bile geleneksel

yapısını korumaya devam etmektedir. Bu yönüyle ferfene geceleri sadece geçmişin bir yansıması değildir, aynı zamanda birçok insanın ortak sosyal ortamda, aynı köy odası içerisinde sosyal ilişkiler kurduğu ve bireylerin kültürel devamlılığa katkı sağladığı sosyal mekanlar olarak açıklanabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy A. R. (2021). Kültürel Bellek ve Mekân İmgesi Bağlamında Çankırı Askerağa Konağı. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 10, 144–160.
- Assmann, J. (2015). *Kültürel Bellek* (A. Tekin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aydın, E. E., & Silav, M. (2024). Kültürel Miras ve Sürdürülebilir Koruma Konusunda Yayınlanmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 79–92.
- Beşirli, D. H. (2011). Politik Sosyalizasyon Araştırmaları ve Politik Sosyalizasyon Sürecinin Bir Unsuru Olarak Kışla. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 31, 251–261.
- Biçer O. H. (2021). Kültürün Sosyal İnşası ve Benliğin Kültürel Kuruluşu: Sosyalleşme Sürecinde Aile, Benlik ve Kültür İlişkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 492–532.
- Karaman, K. (2010). Ritüellerin Toplumsal Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 227–236.
- Köse, S. (2021). Ritüel Bellek. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14(33), 57–70.
- Mete, F., Candegir, Ü., & Koca, T. (2017). Somut Olmayan Kültürel Miras: Ferfene (Ankara Örneği). *Milli Folklor*, 29(114), 100–111.
- Ortan Ö. N. (2021). Kültürel Bellek Bağlamında Lütfü Kaplanoglu ve Engravist. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 7(14), 167–177.
- Öksüz K. G., & Taş, M. (2017). Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 2(1), 58–67.
- Öz, N. (2021). Sosyalleşme Sürecinde Ahlak Eğitim ve Öğretimi. *Diyanet İlmî Dergi*, 57(1), 435–456.
- Sağlam, F. (2020). Kültürel Belleğin Sanatla Yeniden Deneyimlenmesi: Doris Salcedo Örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 26, 579–600.
- Savaşkan, V. (2016). Ortaöğretim Türk Edebiyatı Program ve Ders Kitaplarının Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri Açısından İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1302–1323.
- Uygur, H. K. (2019). Ankara Ferfene Günlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İşlevsel Olarak Değerlendirilmesi. *Milli Folklor*, 16(123), 177–192.
- Ünlü, S. (2023). Dini Ritüellerin Toplumsal Etkileşim Üretme İşlevleri: Mevlit Geleneği Örneği. *Türk Kültüründe Mevlit Geleneği Uluslararası Sempozyumu*, 831–836.
- Yeşil, S. (2009). Kültürel Farklılıkların Yönetimi ve Alternatif Bir Strateji: Kültürel Zekâ. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1, 100–131.
- Yılmaz, S. H., Tuzcuogulları, T., & Hazar, M. (2020). Gaziantep Yöresine Ait Geleneksel Oyunlar: Peçiç. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 531–540.
- Zencirkıran, M. (2018). *Sosyoloji* (7. baskı). Dora Yayıncılık.